

Çocuğu Korumak Vatani Korumaktır

Kurucusunun deyimiyle, özellikle kimsesizlerin kimsesi olan Cumhuriyet'in, günümüzde çocuğu korumakta zorlandığı dikkati çekmektedir. Çocukların himayesi için Cumhuriyet'in kuruluşunu bile beklemeden hareket eden ve vatanla birlikte çocuğu kurtarmaya çalışan "kurucu bilinçten" uzaklaşmış olması, bugün karşılaştığımız sorunların temel sebebini oluşturmaktadır.

Kurucu bilinç

I. Dünya Savaşı, cephede erkekleri, cephe gerisinde ise yaşlıları, kadınları ve çocukları perişan etti. Savaş sonrası imzalanan Mondros Ateşkes Antlaşması ile de işgal ve buna karşı direniş başladı. Bu süreçte, yetim ve öksüz kalan çocuklar, açlık, hastalık ve bakımsızlıktan ölüme terk edilmenin perişanlığını yaşıyordu. Vatani işgalden kurtarmak ve milletin iradesini egemen kılmak üzere, Atatürk liderliğinde 23 Nisan 1920'de Ankara'da Meclis açıldı. Vatan işgal altındayken nasıl kaderine terk edilmediyse, başta şehit çocukları olmak üzere, öksüz ve yetimler de birilerinin insafsızlığına bırakılmazdı. Meclis'in açılmasından yaklaşık on dört ay sonra, vatan henüz ateş çemberindeyken "**çocuk davası**", millî bir mesele olarak kabul edildi.

Savaş Ortasında Çocuk Davasına Sahip Çıkmak

11 Haziran 1921'de, Yunanistan Parlamentosu'ndan, Anadolu'ya yüklü miktarda ödenek ve asker gönderme kararı alan Kral Konstantin, İzmir'e

geldi. 27 Haziran'da toplanan Yunan Savaş Meclisi, Afyon, Kütahya ve Eskişehir üzerine taarruz kararı aldı. Bu karardan üç gün sonra 30 Haziran'da, Atatürk'ün yakınındaki isimler, Himaye-i Etfal Cemiyetini (Çocuk Esirgeme Kurumu), kuruldular. Kütahya-Eskişehir Savaşı (10 Temmuz'da) başladıktan bir gün sonra Atatürk, 11 Temmuz'da cemiyetin "**himayesini kemal-i iftiharla kabul**" etti.* Savaş devam ederken 15 Temmuz 1921'de Maarif Kongresi'ni toplayan Atatürk, savaşa rağmen çocuk davasına da sahip çıktı. Bu süreçte Atatürk, çok sayıda manevî evlat edinirken Doğu'da Karabekir Paşa, Batı Anadolu'da da Fevzi Paşa, öksüz ve yetim çocukların korunmasını sağladı.

Vatanı Çocukla Büyütmek

Atatürk'ün millet egemenliği temelinde, kayıtsız, şartsız ve tam bağımsız bir devleti, demokratik bir Cumhuriyet'e taşıma özlemi olan Meclis'in açılışının birinci yıl dönümünde, 23 Nisan, yeni kurulan devletin ilk Millî Bayramı olarak kabul edildi. Aynı gün, Atatürk'ün katıldığı programa çocuklar da dahil edildi.** Böylelikle her yıl bir yaş daha büyüyecek olan devlet, çocuklarıyla birlikte geleceğini bilinçli ve dinamik kılacak süreci başlattı.

Çocuk Gününden Çocuk Haftasına

23 Nisan, Atatürk'ün desteğiyle, "Hâkimiyet-i Milliye Bayramı" ile birlikte "Çocuk Günü", "Çocuk Bayramı" ve "Himaye-i Etfal Günü" olarak da kutlanmaya başladı. Bayramda Himaye-i Etfal Cemiyetine yardım toplandı. 1924 yılındaki kutlamalarda ise Latife Hanım, cemiyetin temsilcisi oldu. Meclis'te yapılan 23 Nisan törenlerinde cemiyetin başkanı Dr. Fuad Bey'e protokolde yer verilmeye başlandı. Otomobillerden birisini, 1927 yılı bayram töreninde, Himaye-i Etfal Cemiyeti çocuklarına tahsis eden Atatürk,

Cumhurbaşkanlığı bandosunu da çocuk bayramı için görevlendirdi. Cemiyet, bu girişimden duyduğu memnuniyeti, **“şimdiye kadar Türk çocukları, devletin üst düzey yöneticilerinin hiçbirinden bu derece şefkat ve sahiplenme görmedi”** sözleriyle açıkladı. 1929 yılından itibaren 23 Nisan’ın “Çocuk Haftası” olarak kutlanması kararlaştırıldı. Ayrıca, Türk basını ve aydınları da çocuk davasına sahip çıkan yazılar kaleme aldı. İbrahim Alâeddin, çocukları, **“istikbalin vatandaşı ve vatanın istikbali”** olarak tanımlarken, Yunus Nadi, **“çocuk meselesini hallettiğimiz gün, Türk tarihine ebediyet verdiğimiz gün olacaktır”** diye yazdı.***

Gürbüz Çocuk Yetiştirme

Türkiye, 1924 Anayasası'nın 87. maddesiyle ilköğretimi, (kız ve erkek) tüm çocuklar için zorunlu ve devlet okullarında ücretsiz kılarken, Medenî Kanun'la da çocukların himayesini devlet güvencesine aldı. Atatürk'ün belirttiği hedeflere ulaşmak için Himaye-i Etfal Cemiyeti, Gürbüz Türk Çocuğu dergisi çıkardı. Derginin Ekim 1926'da çıkan ilk sayısında, **“Milli Siyasetlerin En Mühimi Çocuk Siyasetidir”** başlığı yer aldı. 1926'dan 1935'e kadar yayınıni sürdüren dergi, çocuk konusuna verdiği önemi, Türk Millî Mücadelesi'ndeki dönüm noktalarından birisi olan Sakarya Savaşı'na atıfta bulunarak; **“Sakarya ne ise Türk çocuğu odur”** benzetmesiyle anlattı. Dergi, izlenmesi gereken çocuk siyasetini haykırırken sanki geleceği görüyordu: **“Çocuk düşmanlarına ilân-ı harp! Çocuk düşmanlarına ilan-ı harp için umumi ve daimi seferberlik!”******

Atatürk Farkı

Atatürk, yurt gezileri sırasında korunmaya muhtaç çocukların barındıkları yurtları ziyaret etmenin yanında, bazı yetim ve kimsesiz çocukları evlat edinerek onlara tahsil imkânı sağladı.***** Çocuklara sahip çıkan Himaye-i Etfal Cemiyeti Başkanı Dr. Fuad Bey'e Türk kültüründe çocukların ve kadınların koruyucusu olduğuna inanılan “Umay” (tanrıça), soyadını verdi.

Çocuklarla vatani ve Cumhuriyet'i birlikte koruyup geliştirmeye çalışan ve dünyada çocuklara bayram armağan eden tek lider olma onurunu taşıyan Atatürk, Cumhuriyet'in 10. yılında makamını çocuklara devretme geleneğini başlattı. Böylelikle, her bir Türk çocuğunun Cumhurbaşkanı olma umut, bilinç ve heyecanı minik kalplere yerleşti.

Kurtuluş Kuruluşta

Bir asır önce, savaş ortasında, çocukları koruyabilmek için ortaya konan mücadele, aynı zamanda küçük hanımları ve küçük beyleri "geleceğin bir gülü, bir yıldızı, bir ışık kaynağı" olarak gördüğü için yaratıcı çocuk ruhunu Cumhuriyet bilincine dönüştürmeye çalıştı. Bu nedenle de Atatürk, "ulusun bağından temiz bir kuşak yetişiyor. Bu eseri, onlara bırakacağım, gözüm arkada kalmayacak"***** diyebilmiştir.

Cumhuriyet'in yüzüncü yılına girerken çocukların, vakıf görünümlü tarikat-cemaat ile terör ve organize suç örgütlerince istismar edilmesi, sokağa terk edilmesi, eğitim, öğretim, barınma ve beslenme sorunlarıyla karşı karşıya kalması, ülkenin çözümlenmesi gereken en önemli beka sorunudur. Çocuğu korumak, vatani korumak olduğuna göre, çocuğa sahip çıkamayanların, vatana nasıl sahip çıkacakları sorusu cevap beklemektedir. Çocuk konusunda da **kurtuluşun kuruluşta olduğu** hatırlanmalı ve çocuklar, insafsızların insafına terk edilmemelidir. Unutulmamalıdır ki, yasalara ve kurumlara rağmen Cumhuriyet'in bugün ve gelecekte hâlâ en büyük koruyucusu, minik kalplerde Atatürk'ün yüz yıl önce kurduğu sevgi köprüsüdür. Cumhuriyet'in geleceği, çocukların gözlerindeki ışıltıda gizlidir.

HALİL ÖZCAN

Kaynakça

*Sinan Meydan, Yalanlara, Çarpıtmalara, İftiralara Panzehir Gerçeğe Çağrı, İnkılâp Yayınevi, İstanbul, 2017, s. 533.

**Kasım Teke, “Çocuk Haftası ve Çocuk Esirgeme Kurumu (Himaye-i Etfal Cemiyeti), Anıtkabir Dergisi, Nisan 2018, s.24-25.

***Mücahit Özçelik, “23 Nisan Çocuk Bayramı’nın Ortaya Çıkışı ve 1922-1929 Yılları Arasında 23 Nisan Kutlamaları, Gazi Akademik Bakış Dergisi, Kış 2011, s.265-2284.

****Alev Sınar Çılgın, “Genç Cumhuriyeti Ütopyası: “Gülbüz Türk Çocuğu”, U.Ü. Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi, 2004/1, s.97-118.

***** Makbule Sarıkaya, “Himaye-i Etfal Cemiyeti”, <https://ataturkansiklopedisi.gov.tr/bilgi/turkiye-himaye-i-etfal-cemiyeti/>

*****Emel Koç, “Atatürk, Cumhuriyet ve Çocuk Ruhı”, Ankara Üniversitesi Türk İnkılâp Tarihi Enstitüsü Atatürk Yolu Dergisi, Bahar 2010, s.71-82.